

Președintele României

Rolul Președintelui României, potrivit prevederilor art.80 din Constituția României adoptată în anul 1991, este acela de:

- a) șef al statului;
- b) șef al executivului (alături de Guvern);
- c) garant al Constituției și mediator între puterile statului.

Dacă pe plan normativ textul Constituției pare a privilegia Guvernul în relația cu administrația [potrivit art.102 alin.(1), „Guvernul (...) exercită conducerea generală a administrației publice”], este incontestabil că practica conduce spre o putere însemnată a Președintelui României, care poate impulsiona activitatea executivului în acest domeniu. De altfel, în doctrină, executivul românesc actual este caracterizat ca un bicefal.

În calitate de șef al statului, Președintele României îndeplinește funcția de reprezentare a statului român, atât în interiorul țării, cât și în exteriorul acesteia, având ca atribuții:

- încheierea tratatelor internaționale, în numele României [art.91, alin.(1) din Constituție];
- acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomației ai României, aprobarea înființării, desființării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice [art.91 alin.(2) din Constituție];
- acreditează reprezentanții diplomației ai altor state în România [art.91 alin.(3) din Constituție].

Pe plan intern, funcția de șef de stat presupune: dreptul de a conferi decorații și titluri de onoare; de a acorda gradele militare de mareșal, general și amiral, de a numi în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege, de acordare a grațierii individuale (art.94 din Constituție).

Ca șef al executivului, Președintele României:

- veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice [art.80 alin.(2) din Constituție]
- desemnează candidatul pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament [art.85 alin(1) din Constituție]
- în caz de remaniere guvernamentală sau de vacantă a postului, Președintele revocă și numește, la propunerea prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului [art.85 alin(2) din Constituție];
- poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea prim-ministrului, în alte situații, prezidând ședințele Guvernului la care participă (art.87 din Constituție);
- este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării [art.92 alin.(1) din Constituție]
- numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege [art.94 lit.(c) din Constituție], reprezentând și statul totodată.

În exercitarea atribuțiilor sale (inclusiv politice), Președintele României emite decrete, ca acte juridice cu caracter individual.

Decretele Președintelui României sunt supuse contrasemnării de către primul-ministru, precum și publicității prin Monitorul Oficial al României.

Nepublicarea atrage sancțiunea inexistenței decretului[art.100 alin.(1) din Constituția României, republicată].

Sunt exceptate de la regula contrasemnării decretelor referitoare la:

- numire Guvern, revocare și numire miniștrii;
- desemnarea candidatului la funcția de prim-ministru;
- dizolvarea Parlamentului;
- numirea în funcții publice;
- acreditarea reprezentanților diplomatici ai altor state;
- promulgarea legilor.

Decretele Președintelui României sunt acte juridice cu caracter administrativ, care pot fi supuse controlului de legalitate pe calea acțiunii la instanța de contencios administrativ, în condițiile Legii nr.554/2004.

Contrasemnarea unora dintre decrete de către prim-ministru instituie posibilitatea exercitării unui control al șefului Guvernului, precum și asumarea răspunderii acestuia pentru consecințele juridice ale decretelor Președintelui.

În activitatea sa, Președintele României emite nu numai acte juridice, politice, ci efectuează și operațiuni administrative sau fapte materiale: semnează decrete, tratate internaționale, pune sigiliul ș.a.

Pentru executarea de către Președintele României a prerogativelor care îi sunt stabilite prin Constituție și prin alte legi, se organizează și funcționează Administrația Prezidențială care cuprinde serviciile publice aflate la dispoziția Președintelui pentru îndeplinirea atribuțiilor sale.

Pentru faptele săvârșite în exercitarea funcției, Președintele României are atât o răspundere politică, cât și una juridică.

În temeiul art.84 alin.(2) raportat la art.72 alin.(1) din Constituția României, Președintele republicii se bucură de imunitate.

Acesta nu poate fi tras la răspundere pentru voturile (în CSAT, de exemplu) și pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

Răspunderea juridică a Președintelui poate fi atrasă în condițiile art.95 și 96 din Constituția României, republicată, pe baza procedurii constituționale.

Pentru faptele care nu au legătură cu prerogativele funcției de președinte, persoana care exercită funcția urmează a răspunde potrivit dreptului comun, ca orice cetățean.

Dizolvarea Parlamentului de către Președintele României

Potrivit art.89 din Constituția României, printre prerogativele Președintelui României se numără și dizolvarea Parlamentului. Președintele poate dizolva organul legislativ doar în anumite condiții. Alin.(1) al art.89 din Constituție prevede faptul că Președintele României poate dizolva Parlamentul numai dacă acesta nu a aprobat formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare, și numai după refuzarea a cel puțin 2 solicitări de investitură.

În alin (2) al art.89 din Constituție este precizat faptul că în decursul unui an organul legislativ poate fi dizolvat o singură dată.

Ultimul alineat al art.89 din Constituție menționează faptul că Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Președintele Statelor Unite ale Americii

Constituția S.U.A. prevede în art.2 că „puterea executivă va fi exercitată de Președintele S.U.A.”.¹ Președintele american este o figură proeminentă a întregii vieți politice americane. Ales odată la patru ani prin votul electorilor, el nu poate avea mai mult de două mandate (în conformitate cu prevederile Amendamentului XXII din 1951, nimeni nu poate fi ales președinte mai mult de două mandate; Franklin Delano Roosevelt ales președinte de 4 ori a constituit singura excepție în viața politică americană.)

Președintele S.U.A. dispune prin tradiție de importante prerogative. Anumite puteri ale Președintelui sunt consacrate de Constituție, altele au rezultat din interpretarea Constituției dincolo de dispozițiile sale constituționale. Practic, interpretarea dispozițiilor constituționale poartă numele de cutume constituționale.

Sunt considerate funcții tradiționale ale Președintelui:

- a) șef al statului;
- b) șef al puterii executive (al Guvernului);
- c) comandant suprem al forțelor armate;
- d) șef al diplomației;
- e) șef al partidului care l-a propus candidat la președinție. Această prerogativă nu înseamnă că Președintele ar ocupa o anumită ierarhie în partid, ci este o obligație morală a acestuia de a susține partidul și de a contribui la sporirea prestigiului și numărului de simpatizanți al acestuia.

Alături de aceste prerogative tradiționale, Președintele și-a asumat în timp și altele, printre care enumerăm:

1. coordonator al politicii economice;
2. apărător al politicii sociale;
3. suport al sistemului federal de guvernământ;
4. moderator al soluțiilor de dezamorsare a unor crize interne și externe;
5. nu răspunde în fața Congresului (Parlamentul american format din Camera Reprezentanților și Senat) și nu poate fi obligat să demisioneze dacă are un sprijin minoritar în Camere;
6. nu are dreptul să dizolve Congresul și să procedeze la organizarea unor noi alegeri.

În calitate de șef al executivului, Președintele este și șef al Cabinetului, compus din secretari care au calitatea de miniștri cu atribuții de a conduce departamentele administrației federale în număr de 15, cu un număr de 2.600.000 de agenți.

Secretarii sunt numiți de președinte la libera sa alegere, deseori din sectorul privat, din cadrul administrației sau dintre guvernatorii statelor. În mod normal aceștia nu sunt membrii ai Congresului, deși nu este o regulă absolută, Președintele Carter numind, spre exemplu, în anul 1976 doi membrii ai Camerei Reprezentanților în fruntea departamentelor agriculturii și transporturilor.

¹ Constituția Statelor Unite ale Americii, Traducere și note de Elena Simina Tănăsescu și Nicolae Pavel, Editura All Beck, București, 2007, pagina 17

Însă secretarii departamentelor nu participă la dezbaterile Congresului. Pentru că în sistemul constituțional american nu există un organism colegial de conducere a administrației federale sub forma Guvernului sau Cabinetului, care să ia decizii în comun, adoptarea hotărârilor revine Președintelui.

În acest sens, doctrina constituțională americană citează o cunoscută exprimare a lui Abraham Lincoln, care după o consultare a secretarilor săi, a rostit celebra formulă: „șapte – da, un nu al Președintelui, prin urmare hotărârea este nu”.

Datorită faptului că nu există un organ guvernamental colegial, nu se pune problema demisiei Guvernului sau Cabinetului, dar secretarii pot demisiona în mod individual sau pot fi revocați de Președinte.

Anturajul Președintelui cuprinde, de asemenea, consilieri personali, care constituie brain-trustul (capetele luminate). Aceștia nu conduc un anumit departament sau organismele administrative, dar pot fi numiți în funcții departamentale (de exemplu, pe durata mandatului Președintelui H. Kissinger).

Puterea Președintelui asupra departamentelor permite o reînnoire a administrației când un partid succede celuilalt.

Dizolvarea Congresului

După cum am mai precizat atunci când am enumerat prerogativele Președintelui S.U.A., acesta nu poate dizolva Congresul și nici nu poate proceda la organizarea de noi alegeri. În Constituția S.U.A. nu este prevăzută expres dizolvarea Congresului de către Președinte, deși art. II din Constituție este alocat în întregime pentru delimitarea prerogativelor Președintelui. Din interpretarea dispozițiilor constituționale (cutumele constituționale) rezultă faptul că Președintele S.U.A. nu are dreptul să dizolve Congresul.

În schimb, el poate să suspende Congresul până la data pe care o apreciază corespunzătoare, dacă, în urma convocării acestuia în situații extraordinare, Camerele sunt în dezacord între ele cu privire la data suspendării sesiunii. Această prerogativă este prevăzută în art. II, Secțiunea 3 din Constituția S.U.A., citez: „Din când în când, Președintele va informa Congresul asupra stării Uniunii și îi va recomanda spre considerare măsurile pe care el le apreciază necesare și oportune; el poate, în cazuri extraordinare, să convoace ambele Camere sau una dintre ele și, în caz de dezacord între ele cu privire la data suspendării sesiunii, el le poate suspenda până la data pe care o apreciază corespunzătoare; [...]”²

De asemenea, Președintele dispune de posibilitatea de a se opune legilor adoptate exercitând dreptul de veto. Dreptul de veto poate fi însă înlăturat în situația în care fiecare dintre cele două Camere ale Congresului votează din nou proiectul în cauză cu o majoritate de două treimi. Această prerogativă a Președintelui este prevăzută în art. 1, Secțiunea 7 alin. 3 din Constituția S.U.A., citez: „Orice fel de ordin, rezoluție, sau vot pentru care poate fi necesară aprobarea Senatului și Camerei Reprezentanților (cu excepția problemei suspendării sesiunii) va fi înaintat Președintelui Statelor Unite; și, înainte de intrarea sa în vigoare, va fi aprobat de acesta sau, dacă a fost respins de acesta, va fi reaprobat de 2/3 din

² Opera citată, pagina 65

membrii Senatului și Camerei Reprezentanților, în conformitate cu reglementările și limitările prevăzute în cazul unui proiect de lege.”³

Relația dintre Președintele S.U.A. și Congres

În ceea ce privește relația dintre Președinte și Congres, se citează fluctuația practicilor prezentării mesajelor de către Președintele american în fața Congresului. Lordul Bryce scria într-un articol, în 1908: „Dorințele Președintelui, exprimate într-un mesaj, nu au mai mult efect asupra Congresului decât un articol dintr-un ziar proeminent”.⁴ În schimb, Woodrow Wilson, care a reabilitat importanța programului prezidențial, avea să spună că „Președintele trebuie să apară în fața națiunii ca șef al partidului sau și în calitate de șef executiv. El trebuie să fie preocupat de conducerea legislativă și de punerea în aplicare a legii, ca exponent al națiunii în toate domeniile, inclusiv în cele mai delicate și importante afaceri externe”.⁵

Cu toate acestea, relațiile dintre Președinte și Congres nu au fost ușoare, în unele cazuri președinții americani înregistrând eșecuri datorită opoziției manifestată de Congres. Cel mai răsunător a fost refuzul Senatului de a ratifica Tratatul de la Versailles, ceea ce a determinat de atunci președinții americani să recurgă tot mai frecvent la practica unor „acorduri executive” (executive agreements).

În dinamica relațiilor dintre Președinte și Congres un rol important îl îndeplinesc și relațiile cu Speaker-ul (Președintele Camerei Reprezentanților). Se amintește, astfel, că „al 35-lea Speaker”, Joseph Cannon, a refuzat o invitație la dîneu făcută de Președintele Theodore Roosevelt, deoarece aflase că va fi „tratată ca egal în rang cu ministrul justiției”.⁶ Ca președinte al Camerei Reprezentanților, democratul Carl Albert și-a inaugurat activitatea arătând că funcția sa este „a treia ca importanță în stat” și că Speaker-ul este pivotul întregului Congres.

Concluzii

³ Idem pagina 58

⁴ Constanța Călinoiu, Victor Duculescu, Georgeta Duculescu, Drept constituțional comparat - tratat, ed. A IV-a, vol. I, Editura Luminalex, București, 2007 - pagina 137

⁵ Opera citată, pagina 137

⁶ Idem, loc. cit.

Spre deosebire de Președintele României ,care deține în anumite condiții dreptul de a dizolva Parlamentul,Președintele S.U.A. nu deține acest drept. El nu poate dizolva Congresul și nici nu poate proceda la organizarea unor noi alegeri.

Totuși,din toate cele arătate mai sus rezultă că Președintele S.U.A. dispune de foarte multe prerogative și atribuții,atât de ordin politic,cât și pe plan statal,evident mai multe și mai importante decât cele deținute de Președintele României.Funcția sa este,evident,prima ca importanță în sistemul politic american,dar nu ar trebui,în nici un caz,să se estimeze că ea este cu totul lipsită de dificultăți și ar putea permite Președintelui,în pofida puterilor sale,să instaureze un regim autoritar.După cum remarca,pe bună dreptate ,Franklin Delano Roosevelt,,Președinția nu este numai un serviciu administrativ;ea este ultimul dintre acestea.Ea este mai mult decât o funcție de inginerie,eficientă sau ineficientă.Ea este în mod proeminent un loc de conducere morală.Toți marii noștri președinți au fost lideri ai gândirii în vremuri când anumite idei istorice trebuiau să fie clarificate în viața națiunii.”⁷

Bibliografie

Constituția României,revizuită prin Legea nr.429 din 18 septembrie 2003,edit.All Beck,București,2004

Constituția Statelor Unite ale Americii,Traducere și note de Conf.univ.dr.Elena Simina Tănăsescu și Conf.univ.dr.Nicolae Pavel,edit .All Beck,București,2002

⁷ Opera citată loc.cit.

Instituții administrative, de Emil Bălan, edit.C.H.Beck, București, 2008

.
Drept Constituțional Comparat-Tratat, ediția a IV-a, vol.I, scrisă de
Prof.univ.dr.Constanța Călinoiu, Prof.univ.dr.Victor Duculescu, Georgeta
Duculescu,edit.Luminalex, București, 2007